

VIII.

Az Isten országáról.

(Népiskola-tanító békőszöntésekor).

Jöjjön el a te országod! Máté VI, 10.

Az ugynevezett magánakvaló ember szívét mások sorsa nem érdekli: miként áll a világ folyása? vigadnak-e vagy sirnak embertársai? virágozik-e vagy hervad nemzetének, hazájának és vallásának sorsa? mindegy előtte. Az emberszerető ellenben akkor örvend és boldog, mikor mást is boldogságában örvendeni lát; és míg a jobb és balkeze körül élők kenyere könyhullatás, addig neki sincs édes falatja, örömpoharát is megkeseríti azok insége, kiknek szemei reá néznek. Kivált nemzete és hazája keble örökszeretetének azon szent tárgyai, melyekért mind halálig élni kíván. Ezért igyekezik fényleni a helyen, hová őt a gondviselés állította, ha ugy nem lehetne is mint lobogó szövetnek, legalább mint kis körét besugárzó mécsvilág. Ha oszlop gyanánt nem emelheti, legalább mint parányi hangya morzsáival is emeli a közjó épületét; meg-gondolván: hogy ha az emberek nem ismernék el, ismeri és látja őt, a ki mindenek felett van, és a ki a hív pályafutónak nemcsak erőt ad, hanem a pályakoszorut is kétségkívül megadandja.

Ily gondolatok közt választék pályát magamnak, minек-utána ifjuságom álmainak szép kora nincs többé. Búcsut ve-vék ifjuságom barátitól, elszakasztám magamat azon kedves lelkektől, kiknek szárnyai alatt és kis körében láttam az első

napot, játsztam át gyermekkorom és hánykodó keblemnek mindig nyugpontot találtam. Életem munkássága irányaul tűztem ki, hogy felvegyem Krisztus anyaszentegyháza kisdedei ügyét, s őket Isten országába vezéreljem. Főpásztori helybenhagyás szentesíté határozatomat, s köztetek mutatá ki munkamezőmet** i diszes gyülekezet! ezután közelebbbróli kedves ai!

Im ez óra összeköt hát engemet tiveletek, mán túl ti köztetek fogok munkálkodni, s töletek függ sok tekintetben, hogy örömmel törekedjem fontos hivatásomnak megfelelni. Mikor a világi gondok szövevényes kötelékéből kifejlödve e szent helyen az urak Urát tisztelni felgyültök, nekem itt érzéki gondoktól szabadon és öröme lelkesülve kell hymnuszaitokat előlvezérteni; más még nagyobb kötelességem a tanítás, gyermekeitek értelmi világitása és sziv-nemesítése lesz: s kétágu hivatásom csak ugy fog köztetek sikerülni, hogyha kivált a nevelésre nézve egyetértünk, kezefogunk. Valóban reám is, reátok nézve is innepélyes óra ez, mert szövetségre lépünk, hogy általam is az Isten országa terjedést vegyen tiköztetek. S éppen ezt tartva szemem előtt, Idvezítőnk tanította mindennapi könyörgésünkből választám ki a meghalott igéket: Atyánk! ki a mennyben vagy: jöjjön el a te országod; s ezen igék tiszta kifejezéséből önként jó, hogy mai szent beszédem legyen az Isten országáról (mint a melynek kedves gyermekeitek iskolája által, — és köztetek leendő — gyarapítása egymással szent szövetségünk főíránnya), előadván:

1.) Miben áll reánk nézve az Isten országának eljövése; és

2.) Mit kíván e szent célra törekedés tölem és töletek?

Emberekre nézve legérdekesebb tárgyról szólok, de előre megvallom, hogy inkább a tárgy, mint egyszerű előadásom figyelemre méltó.

Miben áll tehát reánk nézve az Isten országának eljövése? mit érthetünk legelsőbb is az Isten orszá-

ga kifejezés alatt? Tágas értelemben Isten országa az egész világ, melyben a fővaló, ki mennynek és földnek Ura, határtalan idők óta végnélkül országol; Isten országa: ama dicső világ, hol a királyi székben-ülőt dicsőült szellemek karéneke magasztalja; de itt azon Isten országáról szólok én, melyről mondá Idvezitőnk: „nem úgy jó el az, hogy azt az ember eszébe vehetné, és nem mondják arról, hogy itt, vagy amott vagyon; mert az Isten országa tibennetek vagyon.“ Máté 17, 21. Jézus ezért szenvedett, az apostolok ezért munkálkodtak, az egyházi szolgák ezért állnak az Urnak oltári előtt, és a tanítómesterek Jézus kicsinyei közt; sőt az egész kereszténység mindennapi fohásza is ezért emelkedik milliók ajkairól az egekre, hogy jöjjön el ez Isten országa. Érdemes lesz tehát tudnunk: miben áll ez Isten országának hozzánk eljövése? Ez áll

a.) az értelmi felvilágosodásban; mert Isten országa szorosabb értelemben nem másutt, mint a felvilágosodott értelmű emberek között lehet a nap alatt. De ki a felvilágosodott értelmű ember? az, ai! a ki megtanult felelni im e kérdésekre: mi az ember, ki hozta őt, és miért e világra? mit kell neki tenni arra, hogy a földön jól legyen dolga? mivel tartozik Istennek, mivel önmagának és azon sok ezer lelkeknek, kik jobb és balkeze körül állnak? midőn teste porba vonja, lelke vágyai pedig felemelik, e kettő közül melyiknek engedjen, és melyiket tagadja meg? mi lesz vége, ki vár reá ott, hová titkos belső vágyai kiolthatatlanul emelik? s mi kell arra, hogy az ember igazán ember, igazán jó hazafi, és igazán jó keresztény legyen? Ezek azon fő kérdések, melyekre a ki felelni nem tud, valamint felvilágosodott embernek nem mondathatik, ugy Isten országának polgárságára sem emelkedhetik. Boldog ember, ki ezekre nézve tisztában vagy; mert kezekben a kulcs, melyre az Isten országának kapui megnyílnak előtted. Boldog haza, boldog gyülekezet, melynek kebelében nem kevés számmal találtnak ily értelem-

ben felvilágosult polgárok; mert mentől derültebb a tudatlanság homályától valamely társaság szellemi légköre, annál inkább megláttatik ott az Isten országának tündöklése!

De Istenem! hány ezer lelkek élnek, kik ez áldott világoŝság sugárit nem ismerik, nem csak ott, hol ama vad szigetlakó embertársa csontjain rágódik, az ötig számlálni nem tudó ösztják maga faragja istenét, és a géber lobogó tüzére ruházza az Isten tiszteletét; hanem itt Krisztus hivei közt, itt édes hazám kebelében is. Hány ezer lélek csak annyiban keresztény, mert születésekor megkeresztelteték, és valamelyik egyház anyakönyvébe neve beiratott: azon túl pedig értelme derítésével sem maga nem fáradott, sem más nem bajlódott; hányan élnek ugyszólva csak a porban, babonák rablánczai közt, a nélkül, hogy állati szükségjeik köréből kiemelkedni képesek volnának; kiknek káromlás igen, de Istendicséret ajkukon soha se zeng. Isten, világoŝság Istene! jöjjön el a te országod. Isten! világoŝság Atyja! ki kezdetben egy „legyen világoŝság“ szóddal az ékesség nélküli sötét pusztát, mely a mélység színén lebeg vala, kiderítéd, s mérhetetlen meszszeségben tündöklő fáklýadat, a napot, meggyújtottad, derítsd fel értelmi egét szeretett nemzetemnek, hazám gyermekeinek, keresztény hiveidnek, és a felvilágosodás sokaktól szivszakadva várt országa „jöjjön el a te országod!“

Azonban a felvilágosodás, ha szintén nélkülözhetetlen feltétele is az Isten országa eljövésének, nem elégséges még magára, hanem szükség,

b.) hogy az erkölcsiség is mellette legyen: mint a napfény mellett az éltető meleg, az élöfával a virág és a gyümölcs, a fö mellett a sziv, és a létezés mellett az élet édes érzete; mert mint fennebb mondám, a felvilágosodással meg van a mennyország kulcsa kezünkben, de a kapukat ha nem nyitjuk meg, és nem megyünk be: még Isten országába nem jutottunk. Akarom mondani, ha a felvilágosodás kulcs: az erkölcsiség kapu, melyen belépünk az Isten országába.

A felvilágosodás tudásában, az erkölcsiség teljesítésében áll annak, a mi üdvöt áraszt egyesekre szintugy, mint népekre, nemzetekre és az egész világra. Felvilágosodás a nap, erkölcsiség az éltető sugár, melyek világosságot és meleget derítvén a sötétségben nyomorgó emberiségre, azt cselekszik, hogy legyen élet és boldogság a földön és a mennyben. Felvilágosodás a fő, erkölcsiség a szív; kinek feje is, szive is helyén áll, vagy akarám mondani, kinek van felvilágosult tiszta értelme, van erkölcsi érzettel dobogó jó szive, az az ember már Isten országának polgára, s ki nem látja az első pillanatra, hogy ily emberek sokasága paradicsommá tenné a földet, vagy bennök mennyország szállana az emberiség üdvért esengő körébe? szóval: hogy az Isten országa a felvilágosodásban és erkölcsiségben áll.

Tisztelt h! felvett tárgyam e csekély fejtegetéséből látható, mi szent a cél, melyre tinéktek énvelem, mint iskolátok mesterével, egyesülni kell. Gyermekeitek fejét és szivét adjátok kezembe bizonyos tekintetben, hogy egyiket világosítsam látni, a másikat hevitsem ölelni azt, a mi jó és üdvözítő; és így értelmöket a sötétségből és tudatlanságból, érzéseiket az állati ösztönök szövvényeiből a nekem adatott erő és mód szerint megszabadítván, elkezdjem bennök az alapot, melyre ők mint Isten országának élő templomai felépülnének. Lenne-e szerencsésebb tanító mint én, lennének-e a nap alatt boldogabb atyák és anyák mint ti, ha e szentséges irányunkat kedves gyermekeitek által megközelíthetnők? Nem előre hullanak-e örömkönyeitek, ha csak meggondoljátok is, hogy azon kedves teremtesek, kiknek szeretetében éltek, mentve lesznek a tudatlanság és erkölcstelenség ezerkaru ördögétől; nyerve ellenben a hazának, tinéktek és a mennyországnak? Nem úsz-e szivetek előre a tenger gyönyörűségben, elgondolván, miként fognak ők majd ép testi erőben mint a fiatal czedrus, világos értelemmel és szeplőtlen erkölcsi érzelmekkel, mint mennyország viruló, szep növényei,

fölnévelkedni; s miként lesznek ők a hazának ép és hasznos alkotó része, a Sionnak ékessége, e helységnek disze, erőtlenségtek gyámoszlopa, halálos ágyatok koszoruja és sirhalmatokon a legszebb élő emlék? Avagy már csak ez előgondolatban is nem egy szebb világba ragad-e benneteket e szép jövőndő elképzelése? Nem úgy tetszik-e, ha jól meggondoljátok, hogy majd, mikor ti nem lesztek többé, akkor is e helység jólléte virágozni fog, akkor is e szép gyülekezet világozossága, mint a magas helyen lobogó szövetnek, messze és sokak előtt fog tündökleni? és ez áldott nemzedék a ti fiaitok és leányaitok lesznek; nem úgy tetszik-e mondom, mint ha e helység és gyülekezet éppen Isten országa lenne? s im ez áldott jövőndőért könyörgünk mindennapi imádságunkban.

De minthogy a könyörgés mellett megkívánja Isten, hogy utána is járjunk annak, a mit elérni ohajtunk, szükség, hogy mind azt megtegyük, a mi csak hatalmunkban áll, hogy e szép jövőndő, az Isten országa, eljöjjön minékünk. Lássuk azért:

Mit kíván e szent célra törekvés tőlem és tőletek?:

Megkívánja tőlem a.) hogy érezzem, mily nagy kincs az, melyet tőletek örökösöm alá fogadok a mai napon. Gyermekeitek értelmi és erkölcsi nevelése a reám bízott nagy számadás. Most még értelmök gyenge bimbóhoz hasonló, annak kifejlésére kell fő gondomnak lenni, hogy ők a tudatlanság és babona szövevényes gyomja által porba ne nyomaszanak. Most, míg szívök táblája tiszta, oda az Isten félelmét és emberek szeretetét kell beírnom, hogy az igaz erény angyali képe lelkesítse őket a test és világ ostromi ellen. E szerint tehát midőn gyermekeiteket adjátok nekem, egy oly közbizodalom zálogai jutnak kezembe, mely engemet nemcsak megtisztel, hanem el is kötelez azt megérdemelni. E pedig

csak úgy lehet, ha a mennyiben rajtam áll, gyermekeitekből e helységnek hasznos polgárokat, az Istennek okos tisztelőket, és tinektek engedelmes, jámbor fiakat képezendek. Valóban, terhes számadás van rajtam: jaj nekem, ha elvesztvén a reám bizott drága kincset, gonosz sáfárnak találtatom; az Isten azt, mint a próféta mondja, tenyeremből veszi meg. Így kell nekem a reám bizott ügyet érezni, s e szerint kell

b.) annak utána is járni. Ha van a földön tövises pálya, az kétségkívül a népiskola-tanítóké. Már magában is oly munka a tanítás, mely nagyszerű türelmet igényel. Még tövisesbbé teszi e pályát a megvettetés, melylyel a közönség leghasznosabb polgárait a tanítókat illeti, alánézi; és a silány jutalmazás, mely miatt a népiskola-tanítók legnagyobb része inségben sanyarogva, néha még növendékeik előtt is megaláztatva, kénytelenek küszködni az Isten országaért. Ez az oka, hogy nálunk oly ritka, ki rákészülve és hajlamától indítatva lenne tanítóvá. Ha valahol tehát, itt a szalmatűzként fellobbanó buzgalom semmit ér. Szükség hát, ugy-e tisztelt gyülekezet! hogy a tanító lemondjon, keresztjét vegye fel, magát tagadja meg, s állandó kitartással küzdve is igyekezzék, ha talpalattnyi darabonként is, kiyívni az Isten országát. Nekem pedig, előre tudván azt, hogy e diszes közönség nem csak a szent Sion mellett, hanem annak szolgálói mellett is mindeddig példás buzgalommal állott, minek élő tanui: eddig is virágzó jóhírű iskolátok egyfelől, másfelől pedig Isten és emberek előtt kedves gyermekeitek; annyi- val több okom van a reám bizott szent ügynek megfelelni! De mivelhogy itt is, valamint mindenben többnyire, a dolog kettőn, t. i. rajtam és rajtatok áll, nekünk e szent ügyben kezet kell fogunk; mert valamint hiábavaló a legcélszerűbb iskola, és füstbe megy a szülők minden áldozata, hol a tanítóban nincs hűség: úgy ellenben, a legrátermettebb tanító sem tarthat virágzó iskolát, hol a szülők gyermekeik

taníttatásában gondatlanok és lágymelegek. Hogy azért e szent ügyben a vető és arató együtt örvendhessenek, a ti kötelességtek lesz

aa.) gyermekeitek iskoláját legfigyelmesebb gondoskodástok alá venni. Gyermekeitek iskolája azon kedves teremtések foglálja magában, kik a nagy világban legközelebb állnak tihozzátok. Fiaitok és leányaitok lesznek a nevelőházban; szemeikből lelketek csillaga sugárzik; sziveikből a ti véretek forrása buzog: ők a földön mindenetek, nálok nélkül mint aratás után a pusztá tarló, olyanok lennétek; bennök a földön legszebb reménységtek; ők lesznek izasztó munkáitokban segítségül; ők fognak veletek sirni, midőn sirtok; örülni, midőn örültök; ők lesznek késő napjaitokban őrző angyalok reátok nézve: mit gondoltok? ne lenne leghűbb gondoskodástok tárgya azon hely, hol ezek a tudományban és isteni félelemben neveltetnek? Egy népnek legnagyobb gazdagsága jól nevelt gyermekeiben áll; mit ér a háznál e legfőbb kincs nélkül a földnek minden kincse is? Egy gyülekezetnek első disze jó iskolája: mit ér e nélkül magas tornya, pompás temploma? a legszebb templom is értelmes, erkölcsös nép nélkül csak babona-fészek, hol Isten nem lakozik. Mindezek mellett pedig nektek, tisztelt h! két hatás indokotok van arra, hogy iskolátok hű gondotok tárgya legyen. Egyik a haladó világ, másik a poraikban is áldott eleitek emléke. A világban akármerre nézzünk, mindenfelől azt halljuk, hogy nevelés emelte fel a nagy nemzeteket, nevelés nélkül pedig erős és jóllétben élő nemzetet nem is hallhatunk. Ezért, még ott is, hol eddig hir se volt iskoláról: iskola, nevelőintézet épül mindenfelé. Tanítás, nevelés a jelszó, mely után lelkesülve halad Europa minden nemzete. Ti, kiknek eddig az a mások feletti elsőségtek van, hogy régi idők óta virágzó iskolával birtok; most állanátok-e már hátra? nem, ezt tenni szégyen volna. Áldott emlékü eleitek rólatok szeretettel gondoskodtak, midőn a szükséges

taníttatás által titeket Isten országába juttatának, s ti a tiétekről a kor kívánata szerint is nem éppen hasonlólag intézkednétek-e? s ha ezt elmulatnátok, maradékaitok áldására nem méltatlanok lennétek-e? Oh bizony számtalan okotok van arra, hogy gyermekeitek iskoláját a legfigyelmesebb gondoskodástok alá vegyétek. Erre nézve pedig szinte legtöbbet tesztek, ha

bb.) gyermekeiteket idejében és rendesen feljártatjátok. Minden társaságnak bizonyos rendjének kell lenni, mivel a nélkül fenn nem állhat; s ezért az iskolának is, bármi kicsiny társulat az, lenni kell rendszabályának, különben, hogy az felvirágozzék, képzelní sem lehet. Már csak az is bajos feladat egy tanítónak, hogy kétnemű, s ki tudná megmondani hányféle koru, véralkatu és neveltetésű gyermekeket ugyanazon egy időben és helyen, mégítt is különbnél különb fokozatokban tanítson. Hát még ha ez izzasztó munka a szülők részéről is nehezítetik azáltal, hogy gyermekeiket nem idejében, hanem az iskolázás kezdetétől hetek és hónapok multával adják föl, s így a különben rövid tanítási időt is megrövidítvén, sem a tanításra, sem a tanulásra időt nem engednek. Továbbá nehezítik a szülők a tanítást azzal is, ha gyermeceikkal egyformaságra nem törekesznek, nem az ügyhöz értő tanítóra, hanem önfejekre hallgatva vásárolnak különbnél különbféle kézikönyveket, és így csaknem annyi osztály az iskola, mint a mennyi a tanulók száma; ily iskolában lehetne-e előmenetelesen tanítani? Nem, ez nem lehet; ez éppen olyan lenne, mintha egy hadi seregnek valahány egyéne, ugyan annyiféle fegyvere volna; és így egyik puskával, a más pisztolylyal, a harmadik karddal, a negyedik törrel, az ötödik bottal, de mindenik más más eszközzel, nevetségesen indulna a győzelemre. Végre az is nagy gát a jó tanításban, hogy ha hiányzik a tanítványok rendes feljárása, s a szülők minden kis okért elmulattatják azokkal a tanulási órákat: ekkor a tanító

gyakran oly kénytelenségbe jut, hogy vagy a maradót maradni engedi, vagy miatta a szorgalmasabbakat hátráltatja, a maradó kedvéért a tegnap tanítottat ma újra tanítván. A régi költemények közt olvastam, hogy az istenek Sisyphust a más világon arra büntették, hogy egy malomkövet hengerítsen fel egy magas hegyre; de a melyet úgy intéztek, hogy bizonyos pontról visszahengeredjék, és így a hegy tetejére soha se jusson. Ily sisyphusi munka lenne a szegény tanítóé, ha tanítványait rendes eljárásra nem birhatná. Hogy tehát a tanító is, a tanítványok is célhoz juthassanak: töletek atyák és anyák a dolog természeté kívánja, hogy a tanításnak mind idejét, mind rendjét figyelemmel kísérvétek.

Ime t. gy.! az én t'iveletek való szövetségem tárgya lehető rövideden előadva: hogy t. i. mától kezdve együtt kezdet fogunk munkálkodni az Isten országának eljövésén. Minthogy pedig Isten országa e földön csak az igaz felvilágosodásban és erkölcsiségben áll, azt is előadám rövideden, mit kíván e szent célra törekedés tőlem és töletek. Hozzád fordulok azért legelőbb is e szép gyülekezet felszentelt hit-szónoka, t. cz. ur! im azért vagyok hát én, hogy megoszszam a nemes munkát az Ur szőlőjében teveled: szívvvel és lélekkkel kész úgy öntözni Isten házának csemetéit, hogy nevedjenek azok a bölcseségre bizott gyülekezetnek ékes-ségévé. Az én célom értelmes hallgatót, lelkes istentisztelőt és jámbor polgárt nevelni, s e szent ügyben kihez folyamodhatnám inkább, mint éppen hozzád tiszteletes férfi! kit az ügy szent hivatalodnál fogva is közelebbről érdekel. Örkdjél mint hiveid atyja atyai gonddal minden e szent ügyben teendő lépteim felett. Légy nékem is ott, hol növendékim-nek üdvös, útmutatóm és vezérem, hogy mentől több lelket nyerjünk meg az Isten országának, és az Ur, kinek felkent bajnoka vagy, adjon tenéked itt diadalmat, a mennyben hervadatlan diadalkoszorút.

T. cz. pártfogó urak (és asszonyságok)! Erkölc és illő felvilágosodás! oly szükséges kellékei ezek az emberiségnek, melyek nélkül a legalsó néposztály sem töltheti be helyét. Csak honunk történettárából is borzasztó példákat olvashatunk, hogy miveletlen babonás népet a félelem csak bizonyos ideig tarthat szinlett engedelmségben; de végre ha békőiből kitörhet, képzelt elnyomóin vérengző vad állatként tölti boszuja dühét. Sokaknál szerencsésbek vagytok ti, kiket oly jámbor honpolgárok ölelő karjai vesznek körül, kik barátai vallásnak, világosságnak és erkölcsiségnek. Nagytiszteletű főpásztorom reám bizván e gyülekezet nevendékei tanítását, tiszteletteljes bizodalommal ajánlom magamat és őket úri pártfogástokba; ajánlom a házat, honnan tőlem is világosult és jámbor polgárokat vártok; a kegyesség nem lesz feledve; százak fogják hálakönnyeket hullatva emlegetni. Nemzedékek áldása lesz sirotokon. Adja Isten!

**i tisztelt közönség! buzgó előljárók, és minden renden lévő hivek! im én ez órától kezdve a tiétek vagyok. Hozzátok jöttem, nektek szentelni munkás törekedésemet. „Isten országa“ a jelszó, melyért naponként imádkozom, kinyujtom kezeimet a munkára, és vezérlem a tieiteket. És én hiszem, hogy, ha kezet fogtok ti is velem, Isten, kinek ügyében élek és munkálkodom, erőtlen igyekezetemet ohajtott véggel koszoruzandja is. Megáld titeket a ti fiaitokban és leányaitokban nemzetségről nemzetségre. Szépen fognak ők ép testben és lélekben nevedekni, mint a vizek mellé ültetett pálmafa; kedvesek lesznek ők mindeneknek szemei előtt, mint a jóillatu szelid olajág. Lesznek ők világosság fiai, és az ő fényességök messze tündöklük, mint a magas halmon felütött szövetnek világa. A hol ők lesznek, ott lesz az Isten országa, és a kik őket látják, dicsőítik a teremőt, ki őket létre hozta; boldognak mondják az atyát, ki őket nemzette, és megáldják az anyát, ki őket e világra szülte. Oh Isten! cselekedd hogy ez így legyen. „Jöjjön el a te országod“. Ámen.

Péterfi Sándor.

IX.

Új-évre.

Vajjon mi leszen ebből? Csel. II, 12.

Tudom, hogy kedves ajándék volna nektek egy oly szelencze, melyben ez új-év adományait feltalálhatnátok, vagy tükör, melyben ennek történeti képeit előre láthatnátok; de hiába minden, a mi felől vizsgálódhatunk, csupa bizonytalanság. Feltetszett az új-év, de úgy, mint egy a láthatár szélén emelkedni kezdő nyári felleg; ki tudja mit hoz, zivatart-e vagy csendes esőt? Hogy igen nagy vést nem hoz, kezeskedik e felől az Isten jósága; s hogy nem lesz legkedvezőbb, bizonyos vagyok a dolgok elegységének s elmúlt tapasztalatainknak megtekintéséből. Van ugyan jövő sorsunknak némü záloga, mennyiben az újév az ótól a szűnyadó, de életre törekedő vetéseket átvette: mindazáltal az évek rendszerénti kelleke munka s izzadás levén, a jobb évek is ezek között telnek el, s mit adhat a legkitünőbb munkásság is, oly mély rejtélyü mese, mit 365 napok, mint megannyi látokok fognak megfejthetni.

Azt mondják: ki mit álmodik újévre viradólag, betelik; ki látott tehát álmat az új évről? vagy ha látott is, hiszen-e annak? A csillagász látcsője sokkal rövidebb látást enged, mintsem ez év végeig láthasson. A politikus sokkal erőteljesebb, mintsem a nemzetek változásait csak egy évre is megfontolhatná. Nem képes a mértan oly központot találni, miről egy év körét meghatározhassa. Sehöl az ember hamarább hamis látnokká nem válik, mintha a gazdaságból és időjárásokból felmerülő tapasztalatai után jövendől. Vagy tán va-